

SUKAKTYS

AKADEMIKAS ANTANAS SALYS

2002 m. liepos 21 d. būtų sukakę 100 metų žymiam lietuvių kalbininkui Antanui Saliui. Jis gimė 1902 07 21 Reketėje, Salantų vls. (dabar Kretingos r.). Tėvai – valstiečiai. Mokėsi Salantų pradinėje mokykloje ir Telšių gimnazijoje, kurią baigęs įstojo į Kauno universitetą. Čia studijavo lietuvių ir lyginamąją indoeuropiečių kalbotyrą. Bendravo su K.Būga, buvo jo Žodyno redakcijos sekretorius. Klausė K.Būgos ir J.Jablonskio, A.Senno, F.Brenderio paskaitų. Būgai mirus, 1925 m. kartu su P.Skardžiumi išvyko tęsti studijų į Leipcigą. Pasirinko baltistiką, šalutinę specialybę – slavistiką ir lyginamąją indoeuropiečių kalbotyrą. Doktoratą apgynė 1929 m.

Baigęs užsienio studijas, 1930–1939 m. Salys dirbo docentu Kauno Vytauto Didžiojo universitete. Įsteigė fonetikos laboratoriją. 1940–1944 m. buvo Vilniaus universiteto docentas ir profesorius, dėstė lietuvių dialektologiją, fonetiką, leksikologiją, vardyną (onomastiką), baltų kalbotyros įvadą, lyginamąją indoeuropiečių kalbų gramatiką, kalbotyros įvadą ir kai kurias kitas disciplinas. Buvo Terminologijos, Rašybos reformos, Pavardžių ir Vietovardžių komisijų narys. Vienas iš „Gimtosios kalbos“ steigėjų, redakcijos narys. Daug rašė „Švietimo darbe“, „Lietuvoje“, „Tautos mokykloje“, „Lietuvos aide“, „Naujojoje romuvoje“, „Tautoje ir žodyje“, „Kalboje“, „Gimtojoje kalboje“ ir kituose periodiniuose leidiniuose.

Įsteigus Lituanistikos institutą, 1934–1941 m. buvo Lietuvių kalbos skyriaus vedėjas, o 1941–1944 m. – Mokslų akademijos Lietuvių kalbos instituto direktorius.

Baigiantis karui 1944 m. pasitraukė į Vakarų. Iki 1946 m. dėstė Greifvaldo ir Tübingeno universitetuose. 1947 m. persikėlė į JAV. Prof. A.Senno padedamas įsitaisė Pensilvanijos universitete Filadelfijoje, kur dirbo iš pradžių docentu ir ekstraordinariu profesoriumi, o nuo 1956 m. – ordinariu profesoriumi. Skaitė baltistikos ir slavistikos kursus. Jo mokinys buvo žymusis amerikiečių baltistas W.R.Schmalstieg. Įsitraukė į tos šalies lingvistinį gyvenimą, buvo įvairių komisijų ir draugijų narys, bendradarbiavo lingvistinėje spaudoje, buvo emigracijoje leidžiamos daugiatomės Lietuvių

enciklopedijos kalbotyros skyriaus redaktorius. Mirė 1972 m. liepos 31 d. Filadelfijoje.

Daugiausia A.Salys nusipelnė lietuvių dialektologijai. Dirbti toje srityje jį paragino K.Būga. Ypač daug tyrė gimtąją žemaičių tarmę. Pėsčias apkeliavo didelę jos ploto dalį, rinko duomenis ir iš kitų Lietuvos vietų, tikslino tarmių ribas. Naudojosi anketiniu duomenų kaupimo būdu. 1935 m. hektografu buvo išleistas jo paskaitų (pagal J.Laboko užrašus) konspektas „Lietuvių kalbos tarmės“. Tai iki tol išsamiausias ir tobuliausias mūsų tarmių aprašymas. Antrasis papildytas leidimas pasirodė 1946 m. Tübingene, o visai naujas variantas – Lietuvių enciklopedijos XV tome (1968 m.). A.Salys sudarė lietuvių tarmių žemėlapi, pridėtą prie paskaitų konspekto ir straipsnio „Archivum Philologicum“ IV tome. A.Salys daug dirbo istorinės dialektologijos srityje. Stengėsi atskleisti tarmių ypatybių atsiradimą, jų chronologiją. Reikšmingas jo straipsnis „Kelios pastabos tarmių istorijai“, išspausdintas 1933 m. „Archivum Philologicum“ IV tome. Tyrė praeities ekstralingvistinę situaciją. Tai temai skirta jo disertacija („Die žemaitischen Mundarten“), paskelbta 1930 m. „Tautos ir žodžio“ VI tome.

Visų tų klausimų dažnai neįmanoma atskirti nuo istorinės gramatikos, kuriai reikšmingų pastabų bei minčių A.Salys yra pateikęs daugelyje savo darbų. Ypač minėtinas jo straipsnis apie šauksmininkus su *-ai*, paskelbtas 1952 m. anglų kalba italų tęstinio leidinio „Studi Baltici“ IX tome.

Tarmių tyrimo darbas labai susijęs su fonetika. A.Salys buvo ir šios srities aukštos kvalifikacijos specialistas, laikytinas moderniosios fonetikos Lietuvoje pradininku. Žinias ir gebėjimus taikė praktikos reikalui: dėjo pagrindus bendrinės kalbos tarčiai.

Kita sritis, kurioje A.Salys labai aktyviai reiškėsi, ypač gyvendamas emigracijoje, buvo leksikologija bei leksikografija. Anksčiau kurį laiką dirbo kaip Lietuvių kalbos žodyno komisijos narys. Nuo 1950 m. įsijungė į užsienyje leidžiamo didelio „Lietuvių rašomosios kalbos žodyno“ (Wörterbuch der litauischen Schriftsprache) sudarymo darbą. Kartu su A.Sennu parengė šio žodyno (leidžiamo nuo 1932 m.) III–V tomus. Juos labai praturtino liaudies kalbos, ypač žemaičių, leksika, sutvarkė kirčiavimą. Darbą baigė 1968 m. Vėliau planavo parengti lietuvių kalbos istorinį žodyną. Tuo reikalu 1969 m. buvo atvykęs į Lietuvą, rinko duomenis iš kartotekų ir kitų šaltinių. Žadėjo sudaryti tokį žodyną, kuriame būtų išryškinti XIX a. pab. ir XX a. pr. naujadarai, kuriuos lingvistams šiaip jau sunku atpažinti, nes jie patenka net į etimologinius žodynus (pvz., E.Fraenkeli) kaip veldiniai ir tuo klaidina mokslininkus. Gaila, kad netikėta mirtis sutrukdė parengti šį labai reikalingą veikalą.

Daug A.Salys nuveikė tirdamas tikrinius žodžius. Reikšmingos jo studijos apie senuosius lietuvių asmenvardžius (pvz., *Jogaila*, *Kęstutis*, *Margiris*,

Mindaugas, Žygimantas...), daugelį krikštavardžių (*Jackus, Jadvyga, Jokimas, Jokūbas, Juozapas, Jurgis, Justas, Kasparas, Kazimieras, Klemensas, Kristijonas, Kristupas, Laurynas, Marija, Ona...*), pavardes (*Donelaitis, Ivinskis, Juška...*) ir vietovardžius (*Karaliaučius, Kaunas, Kėdainiai, Klaipėda, Kretinga, Marijampolė, Maskva, Vilnius, Nemunas...*), paskelbtos enciklopedijose ir kituose leidiniuose. Ypač daug A.Salys prisidėjo prie Lietuvos vardyno atlietuvavimo. Išvadavus Vilniaus kraštą vadovavo autentiškų lietuviškų formų vietovardžių ir pavardžių nustatymui, redagavo atitinkamus žodynus, kurie jau buvo pradėti spausdinti, tik sutrukdė karas ir okupacijos. Daug pastangų dėjo Klaipėdos krašto ir Rytprūsių senajam lietuviškam vardynui išsaugoti, prastai dokumentuotiems vietų vardams rekonstruoti. Tą darbą visur dirbo atsakingai ir sąžiningai, niekur dirbtinai slaviškų ar vokiškų vardų nekeitė lietuviškais (deja, vėliau jie buvo rusų ir lenkų beatodairiškai pakeisti Rytprūsiuose). 1956 m. A.Salys sudarė vardyną prie Juozo Andriaus parengto ir JAV išleisto Lietuvos žemėlapiu.

Toponimikos istorinis tyrimas natūraliai vedė prie senųjų baltų genčių praeities studijų, pradėtų K.Būgos. Šiais klausimais Salys rašė lietuvių ir užsienio enciklopedijose, juos lietė daugelyje savo straipsnių.

Bendrinės kalbos praktiniais reikalais A.Salys susidomėjo dar mokymdamasis Telšių gimnazijoje, kaip vėliau pats sakėsi, paakintas savo lietuvių kalbos mokytojo Mato Untulio. Domėjimąsi didino studijos universitete, kur klausė J.Jablonskio paskaitų. Vėliau pats gyvenimas jį įtraukė į bendrinės kalbos puoselėjimo darbą. Kaip specialistui teko dalyvauti įvairiose komisijose, Lietuvių kalbos draugijos veikloje, „Gimtosios kalbos“ redakcijos darbe. Bendrinės kalbos ugdymo klausimais parašė daugybę straipsnių. Prisidėjo ir prie kitų vykdomų darbų: sukirčiavo „Vargo mokyklos“ I-II dalis, buvo vienas iš „Kalbos patarėjo“ (1939 m.) redaktorių ir kt.

A.Salys atsidėjęs stebėjo bendrinės kalbos raidą. Greit reaguodavo į praktikoje pasirodžiusius taisytinus dalykus. Daug padarė, kad nevykusiai nukalti žodžiai būtų pakeisti taisyklingesniais. Turėjo gyvą kalbos jausmą ir gebėjo kurti gerus naujadarus, sudaryti juos pagal liaudies kalbos modelį. Daugumas jo pasiūlytų naujų žodžių prigijo, ir šiandien nelengva juos atskirti nuo senųjų veldinių. Tai tokie žodžiai, kaip *pobūdis, požiūris, rankinukas, senatis, staigmena* 'siurprizas' (įtrauktas į Fraenkelio žodyną!), *šviesomatis, tarmėtyra, tarša, tolimatis* ir kt. Ypač praturtino įvairių sričių terminologiją. Tam reikalui pritaikydavo ir liaudinius žodžius, pvz., *grūdalas* 'grūdinamasis skiedinys', *nuospaudas* 'nuspaudžiamasis presas', *slogutis* 'košmaras' ir kt. Jam priskiriama kalbotyros terminai: *balsynas* 'vokalizmas', *priebalsynas* 'konsonantizmas', *garsų perkaita* 'vok. Lautverschiebung', *įgarsis* 'Angiitt', *išgarsis* 'Abgiitt', *jungmė* 'ang. Liaison', galinio priebalsio susijungimas su po jo einančio žodžio pradiniu balsiu, *perilgi garsai* 'ilgesni už ilguosius',

pertrumpi garsai 'trumpesni už trumpuosius', *pilnagarsis* 'rus. полногласие', *prataras* 'vok. Einsatz' ir kt.

Turtingas ir didžiai vertingas A.Salio mokslinis bei kalbos praktikos palikimas. Įvairiuose Lietuvos ir užsienio leidiniuose išblaškyti ir sunkiai prieinami jo straipsniai žmonos S.Salienės ir Lietuvių katalikų mokslų akademijos rūpesčiu bei lėšomis buvo išleisti Romoje keturiais dideliais „Raštų“ tomais, kuriuos spaudai parengė Petras Jonikas. Pirmajame tome (1979 m.) sudėti raštai įvairiais bendrinės kalbos klausimais, antrasis tomas (1983) skirtas vardynui, trečiasis (1985) – įvairiems kitokiems straipsniams, ketvirtasis (1992) – dialektologijai. Tuo padaryta didelė paslauga lituanistikos mokslui ir apskritai kalbotyrai.

Zigmas Zinkevičius

ONAI GALVYDAITEI-BAČKIENEI – 95-ERI

Ona Galvydaitė-Bačkienė – pedagogė, aktyvi visuomenės veikėja, Pasaulinio motinų sąjūdžio tarybos narė, paskelbusi ne vieną straipsnį pedagogikos bei visuomeniniais klausimais, Lietuvos diplomatijos šefo dr. Stasio Antano Bačkio (1906 02 10–1999 11 10) žmona ir pagalbininkė, įdiegusi meilę Dievui ir Tėvynei bei tvirtą pareigos jausmą abiem sūnams – Ričardui Stasiui, Lietuvos ambasadoriui Paryžiuje, ir Audriui Juozui – Lietuvos kardinolui.

Ona Galvydaitė – jauniausia Onos Miškinytės ir Juozo Galvydžio duktė gimusi 1907 m. gegužės 25 d. Šioje šeimoje augo dar du vaikai: Antanas ir Verutė. Po žemės reformos, miesteliui dalijantis dvaro žemę, nedidelė Galvydžių šeima ėmė valaką ir, 1927 m. sūnui Antanui pastačius naujas trobas naujame ūkyje netoli miestelio, namą Užpaliuose pardavė (tas namas per Antrąją pasaulinį karą sudegė). Tėvas Juozas Galvydis gyveno su sūnaus Antano šeima.

Užpaliuose veikė rusiška mokykla, tad Galvydžių vyresnieji – Antanas ir Verutė – baigė šią mokyklą. Kad nebūtų veltui gaištamas laikas, tėvai sumanė jaunėlę leisti mokytis į Utenoje įkurtą „Saulės“ progimnaziją, į kurią Onutė įstojo parengta giminaičio. Utenos „Saulės“ progimnazijoje (gimnazija ji tapo vėliau) kartu mokėsi ir būsimasis žymus mecenatas dr. prel. Juozas Prunskis, būsimasis LKMA akademikas prof. kun. Antanas Liuima, SJ, rašytojas Pulgis Andrieušis ir kt.

„Saulėje“ Onutė aktyviai įsitraukė į ateitininkų veiklą, dalyvavo chore. Mokydamasi gimnazijoje patyrė ir didelę netektį – 1923 m., Onutei mokantis penktoje klasėje, mirė mama.

Kadangi Utenoje dar buvo tik progimnazija, tad tęsti mokslo O.Galvydaitė išvyko į Panevėžį. Jausdama pašaukimą pedagoginiam darbui, įstojo į Panevėžio mokytojų seminariją. Čia mokydamasi susipažino ir su būsimuoju vyru – gimnazistu Stasiu Antanu Bačkiu, kuris 1925 m. baigė Panevėžio vyrų gimnaziją. Stasys atkreipė dėmesį į Onutę per vieną jubiliejinį ateitininkų renginį, kur ji raiškiai ir artistišškai deklamavo ilgiausią eilėraštį. Stasys Bačkis, baigęs gimnaziją, 1925–1930 m. mokslus tęsė Paryžiaus universitete. Tad jaunuoliai iki vestuvių daugiausia bendravo laiškais.

Pedagoginis darbas, visuomeninio darbo pradžia. 1926 m. birželio 15 d., baigusi Panevėžio mokytojų seminariją, O.Galvydaitė buvo paskirta dirbti į Žemaičių Naumiesčio evangelikų pradžios mokyklą. Čia dirbo dar vienas mokytojas evangelikas ir kunigas liuteronas. Liuteronai simpatizavo vokiečiams, o ne lietuviams. Ministerija todėl ir siuntė jauną mokytoją, slapta dėdama didelių vilčių sustiprinti lietuvių. Ir viltys pasiteisino: Onutė protestantus auklėjo lietuviukais, buvo puiki diplomatė, gebėjo į lietuvių pusę patraukti mokinių tėvus.

Dirbdama pedagoginį darbą ji aktyviai įsitraukė ir į visuomeninę veiklą: įkūrė Lietuvių katalikų moterų draugijos Žemaičių Naumiesčio skyrių, kuriam 1927–1930 m. ir vadovavo, jos iniciatyva buvo atidaryta katalikų moterų valgykla.

Lietuvoje, o vėliau ir išeivijoje pedagogikos ir visuomeniniais klausimais O.Bačkienė rašė straipsnius „Moteryje“, „Drauge“, „Darbininke“.

Po studijų Paryžiuje 1930 m. lapkričio 1 d. A.Bačkis buvo paskirtas Užsienio reikalų ministerijos Politinio departamento sekretoriumi. 1933 m. rudenį Užpaliuose įvyko jūdvių vestuvės. Po septynerių pedagoginio darbo metų Žemaičių Naumiestyje Onutė Galvydaitė su vyru išvyko gyventi į Kauną. Čia gyveno penkerius metus – iki 1938 m., kol Stasys Bačkis buvo paskirtas dirbti Lietuvos pasiuntinybėje Paryžiuje.

1934 m. spalio 23 d. Onutė ir Stasys Bačkiai susilaukė pirmagimio Stasio Ričardo, o 1937 m. vasario 1 d. gimęs antrasis sūnus buvo pakrikštytas Audrio Juozo vardais. Būsimąjį kardinolą krikštijo Kauno Prisikėlimo bažnyčios klebonas Feliksas Kapočius. Krikšto tėvai buvo Ona ir Juozas Kajackai.

Paryžiuje (1938–1960 m). 1938 m. rugpjūčio 1 d. Stasį Antaną Bačkį paskyrus dirbti Lietuvos pasiuntinybėje Paryžiuje, į Prancūziją išvyko visa šeima. Išvyko, nežinodami, kad į Lietuvą tesugrįš tik 1993 m., taigi po 55-erių.

Kardinolas prisimena, kaip, jam jau mokantis mokykloje, vasaros atostogų metu mama pasiimdavo lietuvišką gramatiką ir mokydavo vaikus

taisyklingos lietuvių kalbos. Motinos rūpesčiu ir pastangomis nebuvo pamiršti tradiciniai lietuvių papročiai, lietuviškos dainos.

Pati Onutė irgi neleido laiko veltui. 1940–1944 m. studijavo vokiečių kalbą. 1944 m. birželio 22 d. sėkmingai baigė Vokiečių kalbos institutą. Tuo pat metu mokslinį darbą dirbo ir Stasys Antanas Bačkis, jau neoficialiai eidamas Lietuvos atstovo Prancūzijoje pareigas. 1943 m. gegužės 28 d. už mokslinį darbą „Lietuvos ir Šventojo Sosto konkordatas“ jam buvo suteiktas teisės daktaro laipsnis.

Knygoje „Užjūrio lietuviai. Vardai ir veidai“, išleistoje 1995 m. Vilniuje, apie Onutę Bačkienę rašoma: „Visuomenės veikėja. Lietuvos diplomato žmona. Jos rūpesčiu sunkiais karo ir pokario metais Bačkių namai buvo jauki užuovėja lietuviams. Skulptoriaus A.Mončio žodžiais, O.Bačkienės dėmesys, balso intonacija, kavos puodelis, o alkanam – ir kąsnelis akimaju sukurdavo išsiilgtų namų paveikslą, kurį sunku būdavę palikti“.

Tarptautinės veiklos pradžia. 1947 m. balandžio 26–gegužės 2 d. O.Bačkienė dalyvavo Visuomeninio ir socialinio moterų susivienijimo (*Union feminine civique et social*) III kongrese, kuris vyko Paryžiuje. Susivienijimas buvo įsteigtas 1925 m. ir Lietuvos moterų organizacijos iki 1940 m. vasaros palaike su juo dalykinius ryšius.

Lietuvos katalikiškų moterų organizacijų iniciatyva, padedant Lietuvos diplomatams Prancūzijoje, į kongresą buvo pasiūstos Ona Bačkienė ir Veronika Karvelienė. Jas kongreso pirmininkas oficialiai pristatė kaip lietuvių tautos atstoves.

Kongrese, kuriame dalyvavo 30 tautų atstovės, O.Bačkienė skaitė pranešimą „Lietuvė motina“. Pranešimu labai susidomėjo kai kurie kongreso dalyviai bei žurnalistai, iškeltos problemos paveikė ir kongreso rezoliucijų nuostatas.

Buvo nutarta dar labiau sutelkti pažangiąsias pasaulio jėgas į motinų bei jų šeimų aktualių problemų sprendimą. Specialiame plenariniame posėdyje kongresas nutarė įsteigti naują organizaciją – Pasaulinį motinų sąjūdį (*Mouvement Mondial des Meres*). Įsikūrus šiai organizacijai, O.Bačkienė jau nuo pat 1947 m. buvo kviečiama į sąjūdžio sąskrydžius. 1953 m. šios organizacijos studijų savaitėje Briuselyje O.Bačkienė buvo išrinkta Pasaulio motinų sąjūdžio tarybos nare. Dalyvaudama šios tarptautinės organizacijos veikloje, ji nuolat kėlė opius Lietuvai klausimus.

Paryžiuje O.Bačkienė talkino savo vyrui ir įsitraukė į ten susitelkusios lietuvių bendruomenės reikalus. 1948–1958 m. ji buvo Prancūzijos lietuvių bendruomenės Krašto valdybos pirmininkė, rūpinosi pabėgėliais iš Lietuvos. Tėvynainiams remti jos ir kitų rūpesčiu buvo įsteigta Lietuvių šalpos draugija Prancūzijoje.

1944 m. rugpjūčio mėnesį, Prancūzijai išsivadavus iš vokiečių okupacijos, Paryžiuje nebeliko Lietuvos pasiuntinybės namų (jie buvo sovietų užimti 1940 m.), ir Bačkių butas tapo lyg pasiuntinybės centras. Čia lietuviai kreipdavosi įvairiais reikalais, o Vasario 16-ąją ar kitomis progomis ten būdavo rengiami ir priėmimai. Dešimtys lietuvių, atgabenti vokiečių darbams į Paryžių, pabėgę iš darbo vietų, lankėsi tame lietuviybės židinyje – Bačkių bute, prašė įvairios pagalbos.

O.Bačkieniui teko rūpintis ne tik šeima, bet ir visais lietuviais, prašančiais pagalbos, taip pat ir Lietuvių šalpos draugijos reikalais. Šios draugijos būstine irgi tapo Bačkių butas.

Nuo 1948 m. rudens iki 1950 m. pavasario Ona ir Stasys Bačkiai dažnai bendravo su partizanu J. Lukša – J. Skrajūnu-Daumantu, kuris su misija buvo atvykęs iš Lietuvos ir kartu su kitais dviem lietuviais rengėsi slapta grįžti į Lietuvą pas partizanus.

O.Bačkienė turėjo galimybę dalyvauti prancūzų moterų organizacijų vadovų susitikime su JAV delegacijos pirmininke E.Ruzvelt (E.Roosevelt). Tuo metu – 1948 m. gruodžio 10 d. – Jungtinių Tautų Organizacijos Pilnaities posėdyje Paryžiuje buvo priimta garsioji Žmogaus teisių deklaracija. O.Bačkieniui visada rūpėjo Lietuva, tad ir čia, radusi progą, paklausė E.Ruzvelt, kodėl JAV nepadėjo Baltijos šalims išsivaduoti iš sovietų okupacijos. E.Ruzvelt paaiškino, jog, sudarius karo paliaubas, JAV norėjo, kad kariai galėtų grįžti į savo šeimas, tačiau Sovietų Sąjungai tai nekreipė dėmesio...

Nuo 1945-ųjų iki išvykimo į Vašingtoną Ona ir Stasys Bačkiai, be jau minėtų priėmimų Vasario 16-osios proga, suorganizavo Oskaro Milašiaus mirties 10-ųjų bei 20-ųjų metų minėjimus, taip pat kuklius priėmimus aukštiesiems svečiams lietuviams lankantis Paryžiuje: vysk. Vincentui Brizgiui, BALF'o pirmininkui mons. J.Končiui, VLIK'o vadovybės žmonėms, Lietuvos diplomatijos šefui ir daugeliui kitų.

Vašingtone (1960–1989 m.). Lietuvos atstovo JAV Juozo Kajacko ir Lietuvos diplomatijos šefo Stasio Lozoraičio prašymu, 1960 m. birželio 15 d. dr. Stasys Bačkis išvyko į Vašingtoną Lietuvos pasiuntinybės patarėju. Išvyko kartu su žmona. Onutė, kaip ir Paryžiuje, kiek išgalėdama talkino vyrui. Lietuvos pasiuntinybėje ji dirbo reikalų patikėtinio raštvede. Nuo 1976 m. birželio 26 d. iki 1987 m. lapkričio 15 d. dr. Stasys Antanas Bačkis buvo Lietuvos reikalų patikėtinis, nuo 1983 m. gruodžio 24 d. (mirus Stasiui Lozoraičiui, pagal jo, Lietuvos diplomatijos šefo, 1978 m. rugpjūčio 20 d. raštą), S.Bačkis pradėjo eiti Lietuvos diplomatijos šefo pareigas. 1987 m. lapkričio 15 d. jis perdavė savo kaip Lietuvos atstovo Vašingtone pareigas Stasiui Lozoraičiui (jaunesniajam), o 1989 m. gruodžio mėn. vėl išvyko į Paryžių.

Dr. S. Bačkis džiaugėsi, kad visuose jo darbuose nepailstanti pagalbininkė buvo žmona. Jis rašė: „Nuo 1976 m. birželio 25 iki 1982 m. pasiuntinybėje Lietuvos reikalais rūpinausi vienas kartu su žmona. Tik 1982 m. pasiuntinybėje pradėjo dirbti p. Cezaris Surdokas. Tačiau jis gyveno Baltimorėje ir už labai mažą atlyginimą dirbo pusę laiko. Taigi nuo 1976 metų iki pat 1987 metų pabaigos dirbome su žmona, neturėdami tinkamų atostogų...“

Vašingtone, kaip ir Paryžiuje, Onos ir Stasio Bačkių bute nuolat svečiuodavosi lietuvių inteligentija – mokslo ir kultūros žmonės.

Nenutolo O. Bačkienė ir nuo visuomeninės veiklos. Minint Motinos dieną Vašingtone ji skaitė paskaitą „Motinos didybės esmė“. Reikia pasakyti, kad šios paskaitos mintys nepraradusios aktualumo ir šiandien.

Kadangi O. Bačkienė nuo 1953 m. buvo Pasaulinio motinų sąjūdžio (MMM) viena iš steigėjų ir jo Tarptautinės tarybos narė, teisiniu požiūriu ji laikoma einanti tas pareigas iki gyvos galvos. 1963 m. birželio 4–18 d. O. Bačkienė, kaip MMM Tarptautinės tarybos narė, buvo Pasaulinio moterų sąjūdžio delegacijos narė Pasauliniame maisto kongrese (*World Food Congress*), kuris vyko Vašingtone, Valstybės departamente.

O. Bačkienė, gyvendama Vašingtone, visą laiką buvo kviečiama dalyvauti MMM sąskrydžiuose ar studijų dienos.

Vašingtone Onutė kartu su vyru kasmet dalyvaudavo prezidento ir jo žmonos, taip pat valstybės sekretoriaus ir jo žmonos priėmimuose. Viceprezidento žmona kasmet kviesdavosi O. Bačkienę pietų į viceprezidento rezidenciją.

Kasmet O. Bačkienės laukdavo didelis darbas bei rūpestis rengti Vasario 16-osios priėmimus pasiuntinybėje.

Daug darbo O. Bačkienė įdėjo remontuojant pasiuntinybės rūmus Vašingtone (1981–1983 m.). Aukų remontui reikalu ji vedė visą raštvedybą. Šį darbą gerai įvertino remonto reikalų priežiūros komitetas.

1983 m. Onai ir Stasiui Bačkiams minint bendro gyvenimo 50-metį, gyvenimo, pažymėto dideliu atsidavimu savo pareigai, šeimai, visuomenei bei tautai, Šventasis Tėvas suteikė Apaštalinį palaiminimą. Apaštalinį palaiminimą popiežius suteikė ir Bačkių sūnams bei visiems artimiesiems. Šis Apaštalinis palaiminimas lydi Oną Galvydaitę-Bačkienę visuose darbuose.

Vėl Paryžiuje (1989–1993 m.). Po 29 metų Vašingtone Ona ir Stasys Bačkiai vėl Paryžiuje. Nuo 1989 m. gruodžio 19 d. Paryžiuje apsigyvenęs dr. S. Bačkis turėjo tokį pat diplomatinį statusą, kaip ir prieš paskiriant į Vašingtoną. Jis iki 1991 m. rugsėjo 6 d. ėjo Lietuvos diplomatijos vadovo pareigas (savo atsistatydinimą iš šio posto pranešė tuometiniam užsienio reikalų ministrui Algirdui Saudargui).

Lietuvoje. 1993 m. balandžio 27 d. Ona ir Stasys Bačkiai po 55 metų darbo išeivijoje sugrįžo į Lietuvą. Apsigyveno jie Vilniuje, Universiteto gatvėje:

čia netoli ir Šv. Jono bažnyčia, ir Arkikatedra... Gyveno kartu labai draugiškai vienas kitą paguosdami sunegalavę, vienas kitą paremdami ir visa širdimi trokšdami padėti atėjusiems interesantams. Gyveno kartu džiaugdamiesi savo sūnumis, sūnaus Ričardo vaikais ir vaikaičiais. Deja, po sunkios ligos, 1999 m. lapkričio 10 d. Viešpats pasišaukė O. Bačkienės artimiausią gyvenimo draugą – dr. Stasį Antaną Bačkį. Dabar ji gyvena globojama savo sūnaus kardinolo Audrio Juozo Bačkio ir Kristaus Karaliaus seserų kongregacijos vienuolių.

Onos ir Stasio Bačkių šeimos patriotinę dvasią liudija kolegų, juos pažinusių žmonių laišakai.

„...laimingi, išauklėję savo vaikus svetur tokiais patriotais, kuriais galite didžiuotis. Jais visi džiaugiamės, nesgi noromis nenoromis žinome, kokios buvo daugelio diplomatų šeimos...“ (dr. Juozas Girnius)

„...Iš Viešpaties linkiu Jums Jo reikalingiausių malonių gausybės, ypač sveikatos, laimės ir darbų sėkmingumo, kad greit sulauktumėt laisvojo kelio į mieląją tėvynę. Abu savo sūnus įstatėt į tvirtą lietuviškumo kelią. Tai didelis laimėjimas. Pagrįstai dėl to galite džiaugtis ir didžiuotis. Džiaugiuosi ir aš, ir dėkoju už tai...“ (prel. Mykolas Krupavičius).

Literatūra:

- G. Kadžytė, „Ona Bačkienė (Galvydaitė)“, *Utenos krašto enciklopedija*, sudarytojas ir spec. redaktorius Gediminas Isokas, Vilnius, 2001, p. 557–558.
- S. Overaitė, „Jos ėmėsi diplomatinės misijos“, *Lietuvos aidas*, 1993 08 13, p. 9.
- V. Petrauskaitė, „Dėkojam Aukščiausiam už josios širdelę...“, *Šeima*, 1994, nr. 5, p. 26–27.
- Č. Surdokas, „Bačkiai jau atšventė 90-sius“, *Draugas*, 1998 03 07, nr. 47, p. 4.
- A. Šlepetytė-Janačienė, „Lietuvių katalikių moterų veikla tarptautiniuose sąjūdžiuose“, *LKMA Suvažiavimo darbai*, Vilnius, 1995, t. 15, p. 577–586.
- E. Umbrasaitė, „Lietuvoje turi prasidėti šeimos atgaiva“, *Europos lietuvis*, 1994 04 30–05 06, nr. 18, p. 2.
- Užjūrio lietuviai. Vardai ir veidai, Vilnius, 1995, p. ??
- A. Vasiliauskienė, „Onos Galvydaitės-Bačkienės 90-metis“, *Apžvalga*, 1997 05 23–29, nr. 19, p. 9.
- A. Vasiliauskienė, „Šeimos motina“, *Utenis*, 1997 05 24, nr. 58, p. 3.
- A. Vasiliauskienė, „Šeimos motina. Onai Galvydaitei-Bačkieni – 90 metų“, *Voruta*, 1997 05 24–31, nr. 20, p. 8; 06 01–06, nr. 21, p. 8.

Aldona Vasiliauskienė

DR. FAUSTUI JONČIUI – 75

Dr. Faustas Jončys gimęs 1926 m. rugsėjo 6 d. Kaune, mokytojų šeimoje. Studijavo Teologijos fakultete (prie Kauno Tarpdiecezinės kunigų seminarijos) 1943–1947 m., vėliau, po vienerių metų aspirantūros apgynė filosofijos licenciatą.

1962 m. baigė LŽŪA Miškų ūkio fakultetą ir 27 metus dirbo Miškotvarcos institute vyresniuoju inžinieriumi ir skyriaus viršininku. Mokslo tiriamojo darbo pagrindu parengė poilsinių miškų tvarkymo metodiką, detalius Aukštaitijos ir Kuršių nerijos nacionalinių parkų tvarkymo projektus, išleido (1973 m.) monografiją „Pusė amžiaus girių takais“.

Nuo pat Katalikų teologijos fakulteto atkūrimo Vytauto Didžiojo universitete dėsto filosofijos ir teologijos disciplinas. 1995 m. gruodžio 14 d. Lietuvos Mokslo Taryba nostrifikavo daktaro laipsnį (už apgintą filosofijos licenciatą); 1997 m. gegužės 29 d. VDU Senatas jam suteikė pedagoginį docento vardą. Taigi Faustas Jončys – teologijos mokslų daktaras ir humanitarinių mokslų docentas.

Jubiliatas yra publikavęs mokslinių straipsnių, skaitęs pranešimų mokslinėse konferencijose, vertė (iš dalies) ir 1996 m. redagavo naująjį „Katalikų Bažnyčios Katekizmą“.

Mokslinių tyrimų sritys: teistinės ir empirinės minties raida filosofijoje nuo antikos iki mūsų laikų; jaunosios kartos vertybinė problematika.

Dr. Fausto Jončio moksliniai darbai

Publikacijos ir pranešimai

1. Novatoriškas Tomo Akviniečio posūkis į žinojimo ir tikėjimo darną. Antroji religijos filosofijos studijų savaitė, S.Šalkauskio fondas, Vilnius, 1991. – Pranešimas, skaitytas studijų savaitėje Vilniuje.

2. „Angliškojo empirizmo brandintoji ateistinė idėja“. *III ir IV religijos, filosofijos ir bažnytinio meno studijų savaitės*, Vilnius: Lumen, 1994, p. 92–96. – Pranešimas, skaitytas studijų savaitėje, Kaune.

3. „Filosofinės“ mistikos keliai ir klystkeliai“, *III ir IV religijos, filosofijos ir bažnytinio meno studijų savaitė*, Vilnius: Lumen, 1994, p. 194–197. – Pranešimas, skaitytas studijų savaitėje Kaune.

4. Stasio Šalkauskio religijos filosofija ir visuomeninis auklėjimas, *Filosofija. Sociologija*, Lietuvos mokslų akademija, 1996, nr. 4. – Pranešimas, skaitytas konferencijose Kaune, Šiauliuose ir Vilniuje.

5. Kai kurie jaunimo evangelizacijos aspektai istorinio lūžio laikotarpiu. – Pranešimas, skaitytas LKMA mokslinėje konferencijoje Klaipėdoje 2000 m. birželio 30 d.

Mokymo priemonės

Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinės katechetikos komisijos leidykla. 1996, 676 p. (Vertimas iš prancūzų k.). – Universali mokymo priemonė teologinio profilio aukštosioms mokykloms.

Pastaba: F.Jončio parengta 30% vertimo, redaguotas visas tekstas.

F.Jončys yra dalyvavęs Europos teologų draugijos kongrese, kuris vyko Freisinge (VFR) 1995 m. rugpjūčio 24–31 d.; Pirmajame Vidurio Europos pastoralinės teologijos simpoziume, kuris vyko Alsopahoke (Vengrija), Kolpingo centre 1997 m. rugsėjo 28–spalio 1 d.

LKMA Centro valdyba

JUBILIATAS DR. MEČISLOVAS PAULAUSKAS

Gimė 1932 m. sausio 1 d. Šiauliuose, amatininko šeimoje. Tėvai buvo tikintys, tad vaikus stengėsi auklėti religingai. Mečislovas dar vaikystėje suartėjo ir artimai bendravo su jėzuitais iki 1949 m. – kol Šiauliuose veikė jėzuitų namai. Ypač didelę įtaką Mečislovui darė kun. P.Masilionis, SJ.

1939 m. Šiauliuose įstoja į seserų širdiečių pradžios mokyklą; ją baigęs 1943 m. – į Šiaulių I vyrų gimnaziją. 1951 m. atestatą gauna jau J.Janonio vidurinėje mokykloje. Įstoja į Kauno politechnikos instituto Elektrotechnikos fakultetą. Pasirenka pramonės įmonių elektrinių įrengimų specialybę. Tuo metu aktualūs tampa gamybos procesų automatizavimo klausimai, todėl IV–V kursuose pasirenka gamybos procesų automatizavimo specializaciją ir diplominį darbą gina šilumos procesų automatizacijos tema. Sėkmingai apgynęs diplominį darbą inž. M.Paulauskas skiriamas į naujai kuriamą Lietuvos mokslų akademijos Energetikos ir elektrotechnikos institutą, automatikos ir telemechanikos laboratoriją. Drauge su kitais jaunais darbuotojais, neturinčiais patyrimo moksliniame darbe, suformuluoja laboratorijos darbų kryptį, ima kurti mokslinę eksperimentinę bazę.

Pradžioje tyrimams pasirinkta gamybos proceso automatizavimo kryptis, rezultatus taikant tekstilės pramonei. Automatizuojant tekstilės pramonę reikėjo greitųjų mažos galios pavarų. M.Paulauskas gilinasi į šios srities tyrimus, rengia disertaciją, kaip taikyti naujai sukurtų analoginių skaičiavimo mašinų galimybes modeliuoti ir tirti pavarą. Disertaciją apgina

1964 m. Naudodamasis skaičiavimo mašinomis M.Paulauskas nustatė pavaros tobulinimo, jos sukimosi dažnio spartinimo būdus.

Nuo 1965 m. dirba vyr. moksliniu bendradarbiu ir imasi tirti srovinės-diskretinės gamybos, kalendorinio planavimo optimizacijos uždavinius, sprendžia, kaip optimizuoti gamybos trukmę ir minimizuoti mašinų padėrinimo skaičių.

Visa tai buvo aktualu tuo metu intensyviai pradėtoms kurti automatizuoto gamybos valdymo sistemoms. Darbų rezultatai tiesiogiai taikomi kalendorinio planavimo sistemose.

Siekiant patobulinti energetikos sistemų valdymą, 1972 m. institute įsteigiama Didelių energetikos sistemų laboratorija; jos vadovu skiriamas dr. M.Paulauskas. Energetinių sistemų procesų optimizavimui laiduoti reikėjo sukurti sudėtingus būklės atpažinimo metodus. Prireikė daugiau intelektikos (dirbtinio intelekto) metodų specialistų. M.Paulauskas juos suburia kviesdamas iš Maskvos ir kitų vietų tą tematiką tyrusius lietuvius. Laboratorijoje susidaro gana stiprus intelektualinis potencialas ir, netikėtai, labai nelobai esamai santvarkai grupė. Čia atsiranda ir buvusių politinių kalinių, ir disidentinės veiklos dalyvių, kurie laikosi pagarbios patriotinei ir katalikiškai tradicijai nuostatos. Grupė kėlė daug rūpesčių laboratorijos vadovui, nes reikėjo ginti ir saugoti nuo administracijos priekaištų. Vis dėlto disertacijas apsigina M.Bloznelis, G.Šerkšnys ir kt.

M.Paulausko vadovaujama laboratorija tapo stipriausiu moksliniu intelektikos uždavinių tyrimų ir taikymo centru Lietuvoje. Atlikdama intelektikos tyrimo tematikos darbus laboratorija glaudžiai bendradarbiavo su prof. D.A.Pospelovo koordinuojama tarptautine šios srities plėtros programa, kuri greta techninių uždavinių sprendimo pasižymėjo ir dvasinių vertybių prioriteto skatinimu.

Nagrinėjant energetinės sistemos dispečerinio valdymo klausimus buvo plėtojami neformalus lingvistiniai metodai sistemų aprašymui, originalūs jų sprendimo būdai. Gaila, kad prasidėjus Atgimimui plėtoti šios modernios tematikos darbams Vyriausybė nerado lėšų ir pradėtieji darbai Lietuvoje faktiškai sužlugo. Mečislovui Paulauskui 1992 m. teko išeiti į pensiją.

Dr. M.Paulauskas yra apie 100 mokslinių darbų autorius. Jis skaitė keletą pranešimų tarptautinėse ir sąjunginėse konferencijose, simpoziumuose dirbtinio intelekto, ekspertinių sistemų klausimais. Šiuo metu M.Paulauskas aktyviai dalyvauja LKMA Kauno skyriaus veikloje, parašė savo jaunystės globėjo kun. P.Masilionio, SJ, biografiją. Linkime ir toliau geros sveikatos Jubiliatui talkinant LKMA ir Bažnyčios veiklai.

Mindaugas Bloznelis

DR. IRENAI PETRAUSKIENEI – 75

Irena Aldona Vaitkevičiūtė-Petrauskienė gimė 1927 02 02 Dienovidžių (Kudrašių) k., Jonavos r., girininko šeimoje. 1945 m. baigė Ukmergės gimnaziją aukso medaliu. 1951 m. Vilniaus universitete baigė lietuvių kalbos ir literatūros studijas. 1951–1954 m. mokytojavu Palangos vidurinėje mokykloje. 1954–1972 m. dirbo Vilniaus universiteto Mokslinėje bibliotekoje vyr. bibliotekininke ir bibliografe, nuo 1965 m. – vyriausiąja bibliotekininke; 1967–1968 m. buvo Rankraščių skyriaus vedėja. 1972–1986 m. – Lietuvos istorijos instituto mokslinė bendradarbė.

I. Petrauskienė 1974 m. apgynė disertaciją tema „Vilniaus akademijos spaustuvė 1575–1773“, už kurią jai buvo suteiktas istorijos mokslų kandidato laipsnis. 1993 m. nostrifikuotas humanitarinių mokslų daktaro laipsnis.

Mokslinių tyrinėjimų sritis – kultūros ir mokslo istorija. Pagrindinė problematika – Lietuvos spaudos XVI–XVIII a. bei senojo Vilniaus universiteto istorija. Svarbiausias tyrinėjimų objektas – Vilniaus akademijos spaustuvė. Šia tematika disertacijos pagrindu išleista monografija „Vilniaus akademijos spaustuvė“, 1976; parengtas dokumentų rinkinys „Vilniaus akademijos spaustuvės šaltiniai XVI–XIX a.“, 1992; drauge su K. Čepiene sudaryta bibliografija – „Vilniaus akademijos spaustuvės leidiniai 1576–1805“, 1979. Tyrinėtas spaustuvių tinklas Lietuvoje, knygos plitimo būdai. Šia tematika paskelbta straipsnių „Knygotyroje“, „Lietuvos istorijos metraštyje“, „Fiodorovo skaitiniuose“ (rusų k.) ir kitur. Svarbesnieji straipsniai: „Periodikos pradžia Lietuvoje“, *Knygotyra*, 1974, t. 4; „Vilniaus akademijos spaustuvė – Lietuvos spaudos XVI–XVIII a. centras“ (rusų k.), *Knygotyra*, 1979, t. 7; „Źródła do historii dawnego Uniwersytetu Wileńskiego“, *Kwartalnik historii nauki i techniki*, 1981, r. 26, z. 3/4; „Lietuvos mokslo populiarinė literatūra – Švietimo epochos idėjų išraiška“ (rusų k.), *Fedorovskije čtenija* 1982, Maskva, 1987; „Privalomas egzempliorius Lietuvoje XVI–XVIII a.“, *Lietuvos istorijos metraštis*, 1999, 2000; „Knygų plitimo keliai Lietuvoje XVI–XVIII a.“, *Kultūrų sankirtos*, Vilnius, 2000; leidinio „Vilniaus universiteto istorija 1579–1803“, Vilnius, 1979, bendraautorė.

Kita I. Petrauskienės tyrinėjimų sritis – XX a. pradžios Vilniaus muziejai, draugijos, jų leidiniai, mokslinė ir švietėjiška veikla, santykis su lietuvių kultūra, antilietuviška Lenkijos valdžios politika Vilnijoje. Šia tematika išleista monografija „Vilniaus mokslo bičiulių draugija (1907–1941)“, *Mokslo draugijos Lietuvoje*, Vilnius, 1979. Svarbesnieji straipsniai: „Vilniaus mokslo ir meno muziejus“. *Muziejai ir paminklai*, Vilnius, 1985, t. 7; „Lenkijos valdžios antilietuviška politika Vilnijoje 1935–1939 m“. *Rytų Lietuva*, Vilnius, 1992.

I. Petrauskienė su pranešimais dalyvavo knygos istorijos ir knygotyros konferencijose Leningrade ir Vilniuje – 1970, 1981, 1982, 1985 m.; Pabaltijo mokslų istorikų konferencijose Taline – 1977 m., Vilniuje – 1979 m., Rygoje – 1985 m.; respublikinėse ir Vilniaus universiteto konferencijose – 1972, 1974, 1975, 1979, 1986 m.

1987 m. išrinkta į Lietuvos mokslo istorijos ir filosofijos asociacijos prie Lietuvos MA komitetą. Nuo 1990 m. yra Lietuvių katalikų mokslo akademijos narė.

Linkime Jubiliatei naujų kūrybinių sumanymų ir Dievo palaimos šiuose darbuose.

LKMA Centro valdyba

DR. JUOZUI ŠIMULIONIUI – 80

Juozas Šimulionis gimė 1922 m. kovo 19 d. Ukmergės apskr., Kurklių vls., Šližių k., verslaus ūkininko šeimoje. Lankė Vildžiūnų mokyklą, vėliau Anykščių progimnaziją. Tėvams persikėlus į Širvintų apylinkes, mokėsi Širvintų progimnazijoje, Ukmergės gimnazijoje. 1936 m. įstojo į Kauno aukštesniąją technikos mokyklą, kurią baigė 1943 m. ir įgijo inžinieriaus mechaniko specialybę. 1943 m. įstojo į Kauno universiteto technologijos fakulteto (tuo metu veikusio Suaugusių instituto vardu) antrą kursą.

1944 m. liepos mėnesį Vilniuje J. Šimulionis pradeda dirbti Ministrų Tarybos Pramonės skyriuje referentu. Skyriui vadovavo iš JAV grįžęs vadybos specialistas A. Greičiūnas. Kai jis nesutiko priimti sovietinės pilietybės, buvo atleistas (o vėliau ir suimtas). Pramonės skyriui pradėjo vadovauti Berlyno universitetą baigęs J. Čepaitis.

1945 m. J. Šimulionis drauge su J. Čepaičiu įsijungė į pagrindinę pasipriešinimo organizaciją „Lietuvos partizanų sąjunga“. Netrukus J. Šimulionis buvo suimtas ir nuteistas dešimčiai metų lagerio. 1946 m. pradžioje pateko į Archangelsko srities Velsko lagerius, 1949 m. – į Sibiro Taišeto lagerius; čia Vichorevkos geležinkelio depe dirbo meistru. 1951 m. atsiduria Kolymos specialiuosiuose Berlago lageriuose, vėliau Magadane. Kurį laiką dirbo tame pačiame lageryje, kur buvo kalinama A. Dirsytė.

1954 m. birželio 22 d., išleistas iš lagerio pagal „užskaitas“, buvo paliktas amžinai tremčiai Kolymoje. Magadane įsidarbino Centrinėje energetikos laboratorijoje, tad galėjo važinėti į komandiruotes po visą kraštą, atlikdamas šiluminių režimų tyrimo ir šiluminės automatikos darbus paleidžiant elektrinėse naujus šiluminius agregatus ir parenkant jų optimalius režimus.

Kadangi Magadane įsitraukė į aktyvią lietuvių veiklą, važinėdamas galėjo palaikyti ryšius su nuošaliose vietose pasklidusiomis lietuvių bendruomenėmis. 1956 m. SSSR Vyriausybinių komisija, peržiūrėdama politinių kalinių bylas, J.Šimulionį atleido nuo teismo sprendimu nenumatytos amžinos tremties, tad 1957 m. kovo mėn. jis sugrįžo į Vilnių. Apsigyvenęs pas seserį, J.Čepaičio padedamas įsidarbina Vilniaus medžio apdirbimo kombinate. 1958 m. pradeda dirbti konstruktoriumi Vilniaus skaičiavimo mašinų gamykloje. 1957 m. įstoja į Kauno politechnikos instituto Vilniaus filialo vakarinių skyrių, kurį 1963 m. baigia.

Tais pačiais metais pradeda dirbti Eksperimentiniame metalo pjovimo staklių tyrimo institute staklių kūrimo laboratorijos sektoriaus vadovu. Kūrė šlifavimo stakles. Vėliau staklių optikos laboratorijoje vadovavo staklių matavimo prietaisų kūrimui. Kadangi nesutiko bendradarbiauti su KGB, po metų iš laboratorijos vadovo pareigų atleistas. Liko dirbti moksliniu bendradarbiu. 1974 m. apgynė disertaciją „Kampinių ir linijinių matavimo prietaisų kūryba ir tyrimas“. Faktiškai tai buvo nauja darbų sritis – linijinių ir kampinių matavimo prietaisų gama matavimo mašinoms. Už šį darbą instituto vadovybė buvo apdovanota Valstybine premija. J.Šimulionio pavardės tarp apdovanotųjų nebuvo – „susitepęs“ žmogus apdovanoti netiko, nors jo sukurti fotoelektroniniai matavimo prietaisai buvo plačiai taikomi karinių raketų kreipimo schemose.

J.Šimulionis ligi 1988 m. intensyviai kūrė tikslūs fotoelektroninius kampinius ir linijinius matavimo prietaisus dalijimo stalams. Jo mokslinę ir techninę veiklą rodo 35 mokslinės publikacijos, iš kurių 22 yra išradimai, taip pat trys patentai užsienyje – Anglijoje, Vokietijoje, Belgijoje.

1992 m. įmonei tapus pagalbiniu užsienio firmos padaliniu, kūrybinė veikla nutrūko, ir J.Šimulionis iš darbo išėjo.

Atnaujinus Lietuvių katalikų mokslo akademijos veiklą 1990 m. J.Šimulionis tapo jos nariu. Jis taip pat aktyviai dalyvauja Lietuvių politinių kalinių bendrijoje „Kolyma“, yra jos Tarybos narys.

1958 m. vedė, sukūrė krikščionišką šeimą, išaugino du sūnus- inžinierių ir gydytoją, dabar jau turinčius savas šeimas.

Mindaugas Bloznelis

PROFESORIUI ANTANUI SUČILAI – 85

Prof. Antanas Sučila gimė 1917 m. vasario 20 d. Panevėžio apskrities, Pušaloto valsčiaus Dikonų kaime, vidutinio ūkininko (27 ha žemės) šeimoje. Be jo, buvo dar trys jaunesni vaikai: brolis ir dvi seserys. Baigęs Mediko-

nių pradžios mokyklą, 1928 m. išstojo mokytis į valstybinę Panevėžio gimnaziją. Nuo 1936 m. rudens studijavo Vytauto Didžiojo universitete mediciną. 1939 m. studijas teko nutraukti, nes turėjo atlikti karinę tarnybą. Tarnavo Kaune, 1-ame inžinerijos batalione, baigė mokomąją kuopą ir gavo jaunesniojo puskarininkio laipsnį. Sovietų Rusijai okupavus Lietuvą, 1940 m. birželio pabaigoje pagal dar galiojusį įstatymą buvo paleistas į atsargą. Toliau tęsė medicinos studijas, jas baigė 1942 m. Atlikęs Kauno ir Panevėžio ligoninėse praktiką, dirbo gydytoju Baisogaloje. 1944 m. buvo paskirtas į Panevėžio ligoninės chirurginių skyrių, kur ėjo ordinatoriaus pareigas. Atsiritus karo frontui, per bombardavimus teikė miesto ir apylinkių sužeistiesiems medicininę pagalbą, nes vyresni chirurgai ir kiti gydytojai iš Panevėžio buvo pasitraukę. Aprimus bombardavimus, grįžo vidaus ligų skyriaus vedėjas, vėliau buvęs ilgametis Vilniaus universiteto profesorius Mykolas Marcinkevičius ir LOR skyriaus vedėjas J.Statkevičius. Jų padedamas A.Sučila operavo ne tik sužeistuosius, bet ir kitus ligonius.

Nuo 1945 m. Sveikatos apsaugos komisariato įsakymu A.Sučila persikėlė dirbti į Vilniaus „Raudonojo kryžiaus“ ligoninės chirurgijos skyrių. Šis skyrius buvo ir VU Fakultetinės chirurgijos katedros klinikinė bazė, vadovaujama katedros vedėjo, įžymaus chirurgo doc. K.Katiliaus (1904–1976). Nuo 1946 m. A.Sučila paskirtas katedros asistentu. Teko dirbti chirurgo, dėstytojo ir mokslinio darbuotojo darbą.

Neatsitraukdamas nuo chirurgo darbo, A.Sučila dėstė chirurgijos, urologijos, traumatologijos, taip pat karo lauko chirurgijos disciplinas 4–5 kursų visų specialybių studentams, gydytojams kursantams. Moksliniuose darbuose nagrinėjo pūlinių ligų, pilvo, krūtinės ląstos organų chirurgijos ir kt. problemas. Vadovavo disertantams, taip pat studentams, dirbantiems mokslinį darbą.

1964 m. A.Sučila apgynė daktaro (tada kandidato) disertaciją tema „Porezekcinių bronchinių fistulių priežastys ir profilaktika“, o 1973 m. – habilituoto daktaro disertaciją „Eksperimentiniai ir klinikiniai plaučių rezekcijos stebėjimai“. 1965 m. buvo suteiktas docento, o 1976 m. – profesoriaus vardas.

1972 m. buvo išrinktas Fakultatyvinės chirurgijos (vėliau pavadinta 2-ąja katedra) katedros vedėju. Šias pareigas ėjo iki 1988–1989 mokslo metų. 1976 m. buvo Mokslinių laipsnių teikimo tarybos narys. Daugelį metų buvo Lietuvos chirurgų mokslinės draugijos valdybos narys, Vilniaus miesto ir zonos chirurgų draugijos pirmininko pavaduotojas.

Yra paskelbta per 150 mokslinių darbų įvairiomis chirurgijos temomis, pavyzdžiui: „Plaučių patologija ir jų chirurginis gydymas“, „Chirurgija“ (vadovėlis), „Ūminės chirurginės pilvo ligos“, „Deontologija chirurgijoje“ ir kt.

Sulaukęs 77 m. metų, 1994 m. buvo atleistas iš pareigų Vilniaus universitete, kur išdirbo 48-erius, „Raudonojo kryžiaus“ ligoninėje – per 50 metų. A.Sučilai buvo suteiktas nusipelnusio Lietuvos gydytojo vardas. 1995 m. apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino IV laipsnio ordinu.

A.Sučilos žmona yra medicinos sesuo. Jiedu užaugino du sūnus; vienas yra gydytojas, kitas – skulptorius.

Dabartiniu metu, kiek leidžia jėgos, profesorius padeda bendradarbiams – konsultuoja studentus, vadovauja doktorantams neakivaizdininkams.

Jūsų darbus telydi Dievo palaima!

LKMA Centro valdyba

DR. PETRUI PURAKEVIČIUI – 70

Petras Purakevičius gimė 1932 m. kovo 2 d. Kaniūkų k., Dūkšto vls. (dabar Ignalinos r.), valstiečių šeimoje, išauginusioje penkis vaikus: keturis sūnus ir dukterį. Petras šeimoje buvo vyriausias vaikas. Mokėsi Dūkšto pradžios mokykloje (1940–1944), Dūkšto progimnazijoje (1944–1948), Vilniaus prekybos technikume (1948–1951) ir Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultete (1955–1960). Įgijo ekonomisto, aukščiausios kvalifikacijos prekių žinovo specialybę. Vėliau dar tobulinosi Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos instituto aspirantūroje (1974–1980), 1986 m. apgynė ekonomikos mokslų daktaro (tada – kandidato) disertaciją tema „Gamybinių susivienijimų materialinių išteklių valdymo organizavimas ir tobulinimas“.

Baigęs technikumą, pagal paskyrimą dirbo įvairių darbų Kauno pramoninės prekybos srityje: prekių žinovo, sekcijos vedėjo, parduotuvės vedėjo (1951–1965). 1965 m. persikėlė gyventi į Vilnių ir dirbo įvairiose įstaigose: Lietuvos mokslinės-techninės informacijos institute, Vilniaus universitete, LMA Filosofijos, sociologijos ir teisės institute, Visasąjunginiame prekybos konjunktūros gyventojų paklausos mokslinio tyrimo institute. Visur pasižymėjo nuoširdumu ir pareigingumu. Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto rašytoje P.Purakevičiaus charakteristikoje skaitome: „Jo siūlymu pradėtos leisti teminės mokslinės analitinės apžvalgos aktualia visuomenės mokslų problematika. <...> Be savo tiesioginių pareigų, jis padeda organizuoti leidinių spausdinimą, <...> deda daug pastangų, kad gerėtų leidinių poligrafinė kokybė. P.Purakevičius aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje. Kaip mokslinis konsultantas dalyvavo keletu mokslo populiarinimo kino filmų gamyboje: „Lietuva šiandien“, „Daiktai ir žmogus“, „Istorija audžia

raštus“, „Mokslinė-techninė pažanga lengvojoje pramonėje“. P.Purakevičius pasižymi plačiu profesiniu, politiniu akiračiu. Kolektyve draugiškas“.

Mokslinio darbo stažas – 10 su viršum metų. Yra paskelbęs daugiau kaip 100 mokslinių publikacijų. Už sėkmingą mokslinę veiklą apdovanotas Lietuvos mokslų akademijos Prezidiumo garbės raštu.

Nuo 1990 m. dr. P.Purokevičius yra Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys. Akademijos suvažiavimuose skaitė pranešimus. Jos leidiniuose išspausdinti Jubilato straipsniai: „Gamybą skatinantis modelis Lietuvos ekonomikai“ ir „Lietuvos ūkio mechanizmo racionalizavimas“ (*LKMA Suvažiavimo darbai*, t. 16, Vilnius, 1996).

Nuo 1992 m. pensininkas.

Linkime Jubiliatui ištvermės, dvasinės stiprybės įveikiant sunkumus ir negandas. Aukščiausiojo globa telydi Jus tolesniame žemiškojo gyvenimo kelyje.

LKMA Centro valdyba

Lietuvos mokslo tarybos kolegijos
2000 m. vasario 23 d. Nutarimo Nr. V-3 priedas

LIETUVOS MOKSLO LEIDINIŲ,
KURIUOSE PUBLIKUOTI MOKSLO STRAIPSNIAI PRIPAŽĪSTAMI
SUTEIKIANT MOKSLO LAIPSNĮ,
SPECIALIOJO SĄRAŠO SUDARYMO TAISYKLĖS

Lietuvos mokslo leidinių, kuriuose publikuoti mokslo straipsniai pripažįstami suteikiant mokslo laipsnį, specialusis sąrašas (toliau – Sąrašas) sudaromas sutinkamai su „Lietuvos Respublikos mokslo laipsnių ir pedagoginių mokslo vardų sistemos bendrųjų nuostatų“, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. lapkričio 13 d. nutarimo Nr. 1317,59.1 punktu (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 14 d. nutarimo Nr. 456 redakcija). Sąrašą tvirtina Mokslo ir studijų departamentas prie Švietimo ir mokslo ministerijos.

Šios taisyklės nustato reikalavimus į Sąrašą įrašomiems ir juose skelbiamiems mokslo straipsniams, taip pat Sąrašo sudarymo tvarką.

1. Reikalavimai į Sąrašą įrašomiems mokslo žurnalams

1.1. Leidinys turi būti apibrėžtos ir viešai paskelbtos mokslo tematikos.

1.2. Į leidinio redaktorių kolegiją turi įeiti ne mažiau kaip trijų Lietuvos mokslo ir studijų institucijų aktyvūs mokslininkai. Rekomenduojama, kad redaktorių kolegijoje būtų ir užsienio mokslininkų. Tais atvejais, kai dauguma leidinio straipsnių skelbiama užsienio kalbomis, redaktorių kolegijoje turi būti užsienio mokslininkų. Kiekviename leidinio numeryje skelbiami visų redaktorių vardai ir pavardės, jų atstovaujama institucija, mokslo kryptis. Kiekvienas redaktorių kolegijos narys turi aktyviai prisidėti prie leidinio rengimo – vadovauti kuriam nors leidinio barui, vertinti jame skelbiamus darbus ir pan.

1.3. Jeigu leidinyje publikuojami ne vien mokslo straipsniai, mokslinė leidinio dalis turi būti aiškiai atskirta nuo kitų dalių ir sudaryti ne mažiau kaip pusę kiekvieno leidinio numerio apimties.

1.4. Jeigu leidinys leidžiamas tik elektroniniu būdu (be poligrafinės versijos), jam taikomas dar vienas reikalavimas: turi būti garantuotas ilgalaikis visų leidinio numerių saugojimas neelektroninėje laikmenoje – pačioje

redakcijoje, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje ir Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje.

1.5. Periodinis leidinys turi išėiti reguliariai, ne rečiau kaip kartą per metus. Kiekviename periodinio leidinio numeryje (o kai leidinys išėina dažnai – ne rečiau kaip viename numeryje per ketvirtį) turi būti skelbiami reikalavimai pateikiamiems publikuoti darbams ir nurodoma leidinio svetainė internete (ją arba bent interneto puslapį turi turėti kiekvienas į sąrašą įrašomas periodinis leidinys). Interneto svetainėje arba puslapyje turi būti išdėstyti reikalavimai leidinyje publikuoti pateikiamiems straipsniams, skelbiami kelių pastarųjų leidinio numerių turiniai, publikacijų santraukos, kita redakcijos informacija.

2. Reikalavimai leidinyje skelbiamiems mokslo straipsniams

2.1. Mokslo straipsnyje turi būti suformuluotas mokslinių tyrimų tikslas, aptartas nagrinėjamos problemos ištirtumo laipsnis, pateikti ir pagrįsti tyrimų rezultatai, padarytos išvados, nurodyta naudota literatūra.

2.2. Prie straipsnio lietuvių kalba turi būti ne trumpesnė kaip 600 spaudos ženklų santrauka bent viena iš pagrindinių pasaulio kalbų (anglų, prancūzų, rusų, vokiečių), prie straipsnio užsienio kalba – ne trumpesnė kaip 600 spaudos ženklų lietuviška santrauka.

2.3. Kiekvieną straipsnį turi vertinti ne mažiau kaip du redaktorių kolegijos paskirti recenzentai – aktyvūs mokslininkai, bent vienas iš recenzentų turi būti ne redaktorių kolegijos narys. Rekomenduojama, kad užsienio kalbomis skelbiamus straipsnius recenzuotų bent vienas mokslininkas iš ne autoriaus gyvenamosios valstybės. Recenzentų išvadas redakcija (leidėjas) saugo dvejus metus po to, kai straipsnis paskelbtas arba kai atsisakyta jį skelbti. Rekomenduojama, kad recenzentai būtų skiriami konfidencialiai.

2.4. Kiekvieno straipsnio metrikoje turi būti nurodyta, kada jis įteiktas redakcijai, kada visiškai parengtas publikuoti, institucija (-os), kuriai autorius(-iai) atstovauja, autorių adresai (ir elektroninio pašto), leidinio pavadinimas, eilės numeris, jo išleidimo metai.

3. Leidinio įrašymo į Sąrašą ir Sąrašo priežiūros tvarka

3.1. **Periodiniai** mokslo leidiniai į Sąrašą įrašomi, jei išleistieji leidinio numeriai atitinka nustatytus reikalavimus.

3.2. **Vienkartiniai** mokslo leidiniai (proginiai, konferencijų darbų rinkiniai ir pan.) į Sąrašą įrašomi tik tada, kai yra išleisti ir įvertinti. Leidėjas, argumentuotu raštu siūlydamas leidinį įvertinti ir įrašyti į Sąrašą, turi pateikti jo egzempliorių Lietuvos mokslo tarybai.

3.3. Mokslo leidinius įrašyti į Sąrašą Mokslo ir studijų departamentui prie Švietimo ir mokslo ministerijos teikia Lietuvos mokslo taryba, apibendrinusi Tarybos nuolatinių ekspertų komisijų išvadas, ar leidinys ir jo straipsniai atitinka nustatytus reikalavimus.

3.4. Lietuvos mokslo taryba reguliariai tikrina, ar įrašyti į Sąrašą leidiniai atitinka nustatytus reikalavimus. Prireikus tikrinti gali ir Mokslo ir studijų departamentas prie Švietimo ir mokslo ministerijos. Tikrinamųjų leidinių leidėjai ir redaktoriai Lietuvos mokslo tarybos ir Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos ekspertams privalo pateikti redaktorių kolegijos posėdžių protokolus, straipsnių recenzijas, kitą leidybos dokumentaciją. Nustačiusi, kad leidinys nebeatitinka jam keliamų reikalavimų, Lietuvos mokslo taryba leidinį iš Sąrašo siūlo išbraukti.

3.5. Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos direktoriaus įsakymai apie leidinių įrašymą ar jų išbraukimą iš Sąrašo skelbiami „Valstybės žiniuose“.

Tarybos pirmininkas
prof. habil. dr. Kęstutis MAKARIŪNAS